

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΛΑΖΑΡΟΣ ΡΗΓΟΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Pindos VO2 max *

Διάσχιση της Πίνδου [από
τον Γράμμο μέχρι
τους Δελφούς]
σε 9 ημέρες

* **VO2 max** : Μέγιστη Πρόσληψη Οξυγόνου ! Όρος της Εργοφυσιολογίας. Δείχνει το βαθμό ικανότητας των πνευμόνων να προσλαμβάνουν οξυγόνο που θα χρησιμοποιηθεί στη διαδικασία παραγωγής αθλητικού έργου. Μια γενικότερη ερμηνεία του όρου, αποδίδει τη μέγιστη προσπάθεια που καταβάλλει ο αθλητής.

Κόατι

με τάραξε τόσο που τρώμαξα στην αρχή, αλλά γρήγορα κατάλαβα ότι ήταν ο ήχος του ξυπνητηριού. Πού βρισκόμουν όμως; Τι ώρα ήταν; Τα δευτερόλεπτα που μεσολάβησαν τα ξεδιάλυναν όλα. Τράβηξα το κορδονάκι πάνω απ το κρεβάτι μου και τυφλώθηκα, όπως ήταν επόμενο. Έμεινα έτσι ακίνητος για λίγο, ώσπου να καταφέρω να ανοίξω το μάτια μου. Κοίταξα το ρολόι: εντάξει (δυστυχώς), χτύπησε στην ώρα του. Ήταν 2.30 τη νύχτα και ήταν ζήτημα αν είχαμε κοιμηθεί 2 ώρες. Ο Νίκος δίπλα μου μάλλον θα ήταν σε καλύτερη κατάσταση, γι αυτό κι έδωσε το σύνθημα: "όρθιοι"!!! Γύρω μας ένα χάος. Ατέλειωτα πράγματα αραδιασμένα στο δωμάτιο περίμεναν συμμαζέμα.

Πήγα μέχρι το παράθυρο και κόλλησα το πρόσωπο μου προστά στο τζάμι: ξέροντας τι ώρα είναι μου φάνηκε περισσότερο σκοτεινή η νύχτα. Η **Πυρσόγιαννη**, το μικρό παραδοσιακό "μαστοροχώρι" του Γράμμου, κοιμόταν ειρηνικά κάτω απ το σκοτεινό πάπλωμα της νύχτας. Πήγα μέχρι το άλλο δωμάτιο του πανδοχείου, εκεί που κοιμόταν ο Βαγγέλης με το Δημήτρη και χτύπησα την πόρτα τους, ήταν όμως ήδη στο πόδι. Μέσα σε λίγη ώρα βρισκόμασταν στην ψύχρα της νύχτας, φορτώνοντας τα ατέλειωτα μαπαγάτζια μας στο

αυτοκίνητο: τα ποδήλατα πίσω, το φουσκωτό καγιάκ και κατασκηνωτικό υλικό πάνω, τα υπόλοιπα μέσα. Η περιπέτεια άρχιζε.

Η ιδέα των αγώνων που σαν αντικείμενο έχουν την διάσχιση μεγάλων εκτάσεων στη φύση, είναι εξαιρετικά διαδεδομένη σε άλλες χώρες. Μικρές ομάδες αθλητών συνήθως, καλούνται να ξεπεράσουν πολλά χιλιόμετρα δυσκολιών χρησιμοποιώντας ποδήλατα, καγιάκ, αλλά και τα πόδια τους, συναγωνιζόμενες η μια την άλλη για τη νίκη. Χαράζονται διαδρομές που διαρκούν από μία μέρα μέχρι και δέκα κάποιες φορές και οι αγωνιζόμενοι -αθλητές αυτοχής με πολύπλευρες ικανότητες- προσπαθούν να ξεπεράσουν τις εξοντωτικές συνθήκες για τους ίδιους πρώτα κι ύστερα τους αντιπάλους τους. Οι αγώνες αυτοί, που αριθμούν ήδη πάνω από 13 χρόνια ζωής, ονομάζονται "**αγώνες περιπέτειας**" (adventure races, η αγγλική τους ταυτότητα), γίνονται πια σε όλο τον κόσμο και γνωρίζουν μεγάλη δημοσιότητα (το Eco Challenge, ο πιο γνωστός ίσως απ αυτούς, που έγινε πρόσφατα στα Νησιά Φίτζι του Ειρηνικού, μεταδιδόταν απευθείας επί 8 ημέρες από αμερικάνικο συνδρομητικό κανάλι σε 90 εκατομμύρια θεατές). Στην Ελλάδα -όπως θα φανταζόταν κανείς- η κατάσταση δεν έχει εξελιχθεί τόσο, παρόλα αυτά κάποιιοι, όπως η μικρή μας παρέα, δεν παύουν να οραματίζονται ή έστω να ονειρεύονται. Για καιρό μας απασχολούσε η ιδέα ενός τέτοιου μεγάλου αγώνα. Εδώ και τρία χρόνια γίνονται στη χώρα μας τέτοιοι αγώνες αλλά κανένας δεν είχε διάρκεια πάνω από 3 ημέρες. Συζητούσαμε με το φίλο και συνεργάτη **Βαγγέλη Ευθυμίου** για καιρό την ιδέα της ολοκληρωτικής διάσχισης της Πίνδου. Φαινόταν εκτός από τολμηρή ιδέα και μια μεγάλη πρόκληση. Η Πίνδος αρχίζει από τα ελληνο-αλβανικά σύνορα και τελειώνει κάπου στη θαλάσσια λωρίδα που χωρίζει την Πελοπόννησο από τον υπόλοιπο κορμό της χώρας. Πόσο όμως θα διαρκούσε μια τόσο μεγάλη διαδρομή και πώς θα μπορούσε να υποστηριχτεί μια προσπάθεια με μεγάλη

Η Πίνδος αρχίζει από τα ελληνο-αλβανικά σύνορα και τελειώνει κάπου στη θαλάσσια λωρίδα που χωρίζει την Πελοπόννησο από τον υπόλοιπο κορμό της χώρας.

▲ Κατηφορίζοντας στην πλατεία της Πυρσόγιαννης, του σημαντικότερου από τα "Μαστοροχώρια" του Γράμμου, έδρα και του ομώνυμου Καποδιστριακού Δήμου. Η παράδοση των ξακουστών χτιστάδων της περιοχής συνεχίζεται μέσα από την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής αξίας των οικισμών αυτών. Ήδη λειτουργούν αρκετοί ξενώνες που περιμένουν να καλοδεχτούν εκείνους που δεν γνώρισαν ακόμα την ομορφιά του Γράμμου.

διάρκεια; Δεν είχαμε παρά να δοκιμάσουμε πειραματικά έναν τέτοιο αγώνα για να το μάθουμε. Όμως ποιος θα μπορούσε να πάρει μέρος σε κάτι τόσο ακραίο;

Δε χρειάστηκε να το σκεφτούμε πολύ όταν επιλέγαμε το **Νίκο Κωστόπουλο**. Καλός φίλος και ένας απ τους καλύτερους Έλληνες adventure racers, απ τους ελάχιστους με εμπειρία σε διεθνείς αγώνες. Με το Νίκο έχουμε αγωνιστεί σαν μέλη της ίδιας ομάδας στο παρελθόν και οι οργανωτικές αρετές του θα ήταν απαραίτητες για ένα τέτοιο εγχείρημα. Ο Νίκος ενθουσιάστηκε με την ιδέα - ήμουν βέβαιος-. Δύο άνθρωποι λοιπόν θα έπαιζαν το ρόλο των αθλητών που θα προσπαθούσαν σε 9 τελικά ημέρες να διασχίσουν την Πίνδο, από

το Γράμμο μέχρι τους Δελφούς, φυσικά χωρίς τη χρήση μηχανοκίνητων μέσων. Αυτή τη διαδρομή θεωρήσαμε σαν την αντιπροσωπευτικότερη και ο Νίκος συμφώνησε μαζί μας. Όσο για την ομάδα υποστήριξης - απαραίτητο στοιχείο για μια τέτοια προσπάθεια - αποφασίσαμε να συνδυάσουμε τις πολλαπλές ικανότητες αυτών που θα συμμετείχαν, με τους ρόλους που θα επιτελούσαν. Καταλήξαμε στη χρυσή τομή και στο πιο ευέλικτο σχήμα: ο ίδιος ο Βαγγέλης θα υποστήριζε αυτή την προσπάθεια και θα του δινόταν η ευκαιρία να βγάλει από πρώτο χέρι τα δικά του συμπεράσματα, βλέποντας το σχέδιο να γίνεται πράξη. Επιπλέον, ο Βαγγέλης γνωρίζει πολύ καλά τη φωτογραφία δράσης και θα προσπαθούσε να

▲ Λίγη ώρα ακόμα για να δύσει ο ήλιος στον ανήφορο για τη Δρακόλιμνη του Σμόλικα, τον προορισμό της πρώτης μέρας της πορείας. Τα ποδήλατα "έβγαλαν τη δουλειά" μέχρι την Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο) στις βορινές πλαγιές του βουνού. Ένα πανέμορφο μονοπάτι οδηγεί από εκεί τον πεζοπόρο μέχρι την αλπική λίμνη, περνώντας μέσα από δάση πεύκου και οξιάς. Κατά μήκος αυτής της διαδρομής που διαρκεί 3-4 ώρες (για ένα μέσο πεζοπόρο) τα νερά κυλούν από παντού ανακουφίζοντας τη δίψα του.

καλύψει σε ένα βαθμό την 9ήμερη προσπάθειά μας. Τέλος, καλέσαμε τον **Δημήτρη Κορδελά**, έμπειρο εικονολήπτη και συνεργάτη μας στο παρελθόν. Έτσι, χάρη στη συνεργασία ανθρώπων με διπλή ιδιότητα, θα προέκυπτε τελικά μια πλήρης κάλυψη του εγχειρήματος...

Και κάμποι άλλοι όμως - πέρα από τους τέσσερις μας - θα έπρεπε να συνδράμουν το σχέδιο προκειμένου να υπάρξει αποτέλεσμα. Ένα τετρακίνητο αυτοκίνητο θα έπρεπε να μεταφέρει τον εξοπλισμό μαζί με την ομάδα υποστήριξης σε δρόμους συνήθως κακής βατότητας. Και όπως γνωρίζουν όλοι εκείνοι που οργανώνουν μηχανοκίνητα "σαφάρι" στα ελληνικά βουνά, υπάρχουν αμέτρητες διαδρομές - ερωτηματικά, όπου κανείς δε γνωρίζει τι πρόκειται να συναντήσει μετά από λίγα χιλίο-

μετρα. Οι πληροφορίες των ντόπιων είναι αρκετές φορές ανεπαρκείς, καθώς η κατάσταση σε τοπικής εμβέλειας χωματόδρομους αλλάζει από τη μια στιγμή στην άλλη εξαιτίας βροχών ή κατολισθήσεων. Η **Land Rover** άκουσε με προσοχή τα σχέδιά μας και ανταποκρίθηκε προσφέροντας όχι μόνο την οικονομική υποστήριξη αλλά και το βαρύ... ιππικό της. Ένα **Freelander V6** θα εγγυάτο με τα 177 του άλογα το απρόσκοπτο πέρασμα της ομάδας υποστήριξης από τα πέτρινα "τείχη" της Πίνδου. Κι αν το σπουδαιότερο ζήτημα είχε μόλις επιλυθεί, υπήρχε κι ένα ακόμα που είχε μεγάλη σημασία. Και ο υπόλοιπος εξοπλισμός μας όμως, αποτελούσε ένα όχι ευκαταφρόνητο μέγεθος. Οι υπεύθυνοι της "**The North Face**" μας από τις κορυφαίες εταιρείες εξοπλισμού περιπέτειας στον κόσμο, μας

διέθεσαν ό,τι καλύτερο υπήρχε, ώστε να πετύχουμε τον άριστο συνδυασμό ποιότητας και βάρους.

Βουλιαγμένος στη χλιδή των δερμάτινων καθισμάτων, με το σακίδιό μου αγκαλιά, αρκετά νυσταγμένος για να μιλήσω αλλά και αρκετά φορτισμένος για να κοιμηθώ, έμενα βουβός κι είχα στυλώσει το βλέμμα μου στα φώτα του αυτοκινήτου που χτυπούσαν στο δρόμο. Χρειαστήκαμε περίπου δύο ώρες μέσα στη νύχτα, για να φτάσουμε μέχρι το τέarma του δρόμου, στο **"Μνημείο Πεσόντων"** του Γράμμου στη διάρκεια του αδελφοκτόνου εμφύλιου πολέμου, πριν από 50 χρόνια. Αυτό δυστυχώς ήταν το απώτατο σημείο που έφτανε ο δρόμος κι έτσι η πορεία μας θα ξεκινούσε αναγκαστικά από εδώ. Ο ψυχρός αέρας

πιρουνίαζε την νυσταγμένη μας διάθεση.

Με το πρώτο φως της μέρας φορέσαμε τα αντιανεμικά μπουφάν μας, ανεβήκαμε στα ποδήλατα κι εφορμήσαμε προς τον νότο. Οι Δελφοί σαν στόχος, έμοιαζαν να βρίσκονται πολύ μακριά. Θα τα καταφέρναμε να φτάσουμε σε 9 μέρες; Εγώ πάντως είχα κάποιες επιφυλάξεις, παρά το γεγονός ότι δήλωνα κατηγορηματικά βέβαιος.

Ο **Γράμμος** είναι ένα τεράστιο σε έκταση βουνό και το τέταρτο πιο ψηλό στην Ελλάδα. Εκτεταμένα δάση οξιάς καλύπτουν τα χαμηλότερα τμήματά του, ενώ τα ψηλότερα παραμένουν γυμνά, με ατέλειωτα χιλιόμετρα από παλιά χαρακώματα, υπολείμματα του εμφύλιου που τελείωσε πριν από μισό αιώνα. Οι άνθρωποι εγκατέλειψαν τον τόπο τους

▼ **Φτάνοντας στη Δρακόλιμνη του Σμόλικα την ώρα που βασιλεύει ο ήλιος στα Αλβανικά βουνά. Πριν από χρόνια ένας τσοπάνος μου είχε πει ότι αυτή είναι η Γοργόλιμνη και η πραγματική Δρακόλιμνη βρίσκεται από την άλλη πλευρά του βουνού, προς τη Σαμαρίνα, στα ανατολικά της κορυφής Μόσια. Όπως και να χει, ο θρύλος θέλει δυο δράκους, έναν στο Σμόλικα κι έναν απέναντι στη Γκαμήλα, να πετροβολιούνται με βράχους, που στο τέλος άνοιξαν τρύπες, γέμισαν νερό κι έγιναν λίμνες.**

▲ Οι τελευταίες προετοιμασίες για τη διανυκτέρευση στις όχθες της Δρακόλιμνης του Σμόλικα, στα 2100 μέτρα υψόμετρο. Μετά από 20 (!!) συνεχόμενες ώρες αγρύπνιας και σωματικής προσπάθειας, επιτέλους η πρώτη διανυκτέρευση θα είναι γεγονός. Μια κατασκήνωση που κάποιοι θα πλήρωναν πολλά για να έχουν, σε μας πέρασε σχεδόν απαρατήρητη εξαιτίας της απεγνωσμένης ανάγκης μας για ύπνο.

εξαιτίας του πολέμου. Όταν επέστρεψαν στη γη τους, τη βρήκαν ναρκοθετημένη και καμένη. Ο Γράμμος δεν ανέκαμψε ποτέ από τότε κι ακολούθησε την τύχη της υπόλοιπης υπαίθρου. Γι αυτό κι οι αρκούδες διατρέχουν ήσυ-

χες πια την απεραντοσύνη του βουνού -όχι μακριά απ το ξεκίνημα της πορείας μας, βρήκαμε πολλά σημάδια από το πέρασμά τους.

Πριν το μεσημέρι κατηφορίζαμε προς τον ποταμό **Σαραντάπορο**. Από ψηλά καθώς

πλησιάζαμε φάνταζε σα μια γκριζα γραμμή (απ' τα λασπωμένα νερά του) στη μέση μιας τεράστιας άδειας κοίτης γεμάτης με κροκάλες. Ο Σαραντάπορος χωρίζει το Γράμμο από τον **Σμόλικα**, το δεύτερο ψηλότερο βουνό στην Ελλάδα. Κατά μήκος του "κυλά" και η άσφαλτος του εθνικού δρόμου Κοζάνης-Ιωαννίνων, με εκατοντάδες νταλίκες να κινούνται καθημερινά από και προς την Ηγουμενίτσα και την Ιταλία.

Πριν ακόμα φτάσουμε στο βάθος της κοιλάδας είχα δει από μακριά να ξεπροβάλλει η

ψηλότερη κορυφή του Σμόλικα, μέσα στη μεσημεριανή αχλύ. Εκεί θα έπρεπε να φτάσουμε μέχρι να νυχτώσει σύμφωνα με το πρόγραμμά μας, αλλά η απόσταση φαινόταν μεγάλη. Ευτυχώς βέβαια που αυτή την εποχή - σκόπιμα την επιλέξαμε - και η μέρα είναι μεγάλη και διατηρούσαμε αρκετές ελπίδες.

Ποδηλατήσαμε για 75 χιλιόμετρα, μέχρι να φτάσουμε στην **Αγία Παρασκευή**, στις βορινές πλαγιές του βουνού, στα 1100 μέτρα υψόμετρο. Εκεί αφήσαμε τα ποδήλατά μας και ακολουθήσαμε πεζοί το όμορφο μονοπάτι που ανηφορίζει στο βουνό. Τώρα όμως είχαμε φορτωθεί και όλο τον κατασκηνωτικό εξοπλισμό στις πλάτες μας. Πυκνή βλάστηση από δάση οξιάς και πεύκου καλύπτει το Σμόλικα κατά μήκος της διαδρομής αυτού του μονοπατιού και άφθονα νερά κυλούν από παντού. Ευτυχώς που οι δυνάμεις δεν μας είχαν εγκαταλείψει, γιατί έπρεπε να βιαστούμε για να προλάβουμε να φτάσουμε με το φως της μέρας στη Δρακόλιμνη, μια μικρή αλπική λιμνούλα σε υψόμετρο 2100 μέτρα. Εκεί θα κατασκηνώναμε για τη νύχτα.

Το σούρουπο, όταν τα χρώματα του ουρανού καθρεφτίζονται στα νερά μιας λίμνης χαμένης ανάμεσα σε βουνοκορφές, είναι αναμφισβήτητα μαγικό. Μετά από 20 συνεχόμενες ώρες που είχαν μεσολαβήσει, το αγνάντεμα του ορίζοντα μπροστά από τη **Δρακόλιμνη** ήταν η πιο μεγάλη αποζημίωση που μπορούσαμε να έχουμε. Τα πλούσια χρώματα της μέρας που μόλις είχε τελειώσει, αποτελούσαν το δελτίο καιρού για την επομένη που προοιωνιζόταν το ίδιο καλή. Κρυφτήκαμε στα αντίσκηνά μας σύντομα, η επόμενη μέρα θα ήταν το ίδιο μεγάλη.

Σε τέτοιες καταστάσεις είναι ευνόητο ότι μόνο με ξυπνητήρι μπορεί κανείς να είναι συνεπής στο πρόγραμμά του. Όταν άκουσα το ρολόι μου να τιτιβίζει, ήμουν σε βαθύ ύπνο κι αν δεν χτυπούσε ήταν βέβαιο ότι θα κοιμόμουν μέχρι ο ήλιος - που ακόμα δεν είχε ανατείλει - να φουρνίζε την σκηνή μας. Ξυπώντας, συνειδητοποίησα ότι απ την κούραση είχα μείνει στην ίδια ακριβώς στάση, απ τη στιγμή που αποκοιμήθηκα μέχρι να ξυπνήσω. Η μέρα ξεκινούσε με τις καλύτερες προϋποθέσεις, ο ουρανός ήταν πεντακάθαρος. Το πρόγραμμά μας ήθελε να κατηφορίσουμε μέχρι τον Αώο ποταμό και να ακολουθήσουμε

ΦΩΤ: Ν. ΚΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

▲ **Κολυμπώντας στον Αώο** παρέα με τα λιγοστά υπάρχοντά μας. Οι όχθες του ποταμού σε κάποια σημεία του στενεύουν τόσο που η μόνη "οδός" είναι το κολύμπι στα νερά του. Τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν συνεχώς εκείνοι που αποφασίζουν να γνωρίσουν αυτή την καταπληκτική χαράδρα, είτε κωπηλατώντας στα νερά της είτε πεζοπορώντας -όπως εμείς- στις όχθες του ποταμού.

πεζοί την κοίτη του για σχεδόν 50 χιλιόμετρα, μέχρι το χωριό **Βοβούσα**. Μια ακόμα μεγάλη μέρα ξεκινούσε.

Το μονοπάτι άρχισε να κατηφορίζει προς την κοιλάδα του Αώου. Ο κατήφορος μας έδωσε φτερά, το ίδιο κι η σκέψη ότι έχουμε μια ατέλειωτη διαδρομή μέχρι το τέλος της μέρας. Τα πόδια ζεστάθηκαν γρήγορα και δεν αργήσαμε να φτάσουμε στους **Πάδες**, ένα βλαχοχώρι που μαζεύει κόσμο κυρίως το καλοκαίρι -όπως και τα περισσότερα ορεινά χωριά εξάλλου. Δυστυχώς, το μοναδικό μαγαζί του χωριού είχε κλείσει για να γίνουν εργασίες ανακαίνισης κι έτσι ψάξαμε για κάποιο σπίτι, να αφήσουμε τον εξοπλισμό που δεν μας ήταν απαραίτητος και τον οποίο θα περνούσε αργότερα η ομάδα υποστήριξης να παραλάβει. Η κυρα-Φρόσω μας άνοιξε την αυλή της και μας πρόσφερε ένα πρωινό καφέ,

που χρειαζόμασταν. Μιλήσαμε για τα παιδιά και για τα εγγόνια της και μας έδωσε ευχές. Μια ακόμα "μάννα" δίνει την αγάπη της στα περιπλανώμενα "παιδιά" της, που τραβούν το δρόμο τους στις ερημιές των ελληνικών βουνών.

Φάγαμε το κέρασμα του καφέ και κάτι απ τα ελάχιστα που μας είχαν απομείνει και βιαστήκαμε να συνεχίσουμε προς το ποτάμι μια και η ώρα κυλούσε σε βάρος μας. Το μισοσβησμένο μονοπάτι το περάσαμε τρέχοντας, τώρα που είχαμε ελαφρύνει στο ελάχιστο το φορτίο που μεταφέραμε. Ήταν η ώρα να κάνουμε πράξη το πείραμά μας, ένας αγώνας περιπέτειας με αντίπαλο το χρονόμετρο ή μάλλον το χρόνο.

Μέσα από ξερόγλαδα και πυκνούς κορμούς δέντρων, ξεπρόβαλε "Το Ποτάμι". Ο **Αώος** είναι για μένα ένα ξεχωριστό ποτάμι, αφού σ

αυτό είχα τις πρώτες μου εμπειρίες από πολυήμερες παραποτάμιες διασχίσεις. Πρόκειται για ένα ποτάμι με πολύ ξεχωριστή προσωπικότητα, γιατί κυλά για πάνω από 70 χιλιόμετρα ανάμεσα σε εκτεταμένες και σχεδόν ακατοίμητες ορεινές εκτάσεις. Έχει μοναδική φύση, αρκετά δύσκολα περάσματα και σπάνια πανίδα (στις όχθες του έχω βρει στο παρελθόν από πατημασιές αγριόγιδων μέχρι αρκούδας). Όσο για την ιστορία του, οι πρώτες καταβάσεις με καγιάκ άρχισαν απ τη δεκαετία του 60 ακόμα.

Άρχισε ένα ανελέητο κυνηγητό με το χρόνο. Στο παρελθόν δεν είχα δοκιμάσει ποτέ να βγάλω στον Αώο μια τόσο μεγάλη απόσταση όσο αυτή σε μία μόνο μέρα. Τα 45 χιλιόμετρα

έπρεπε να βγουν σε λιγότερο από 10 ώρες. Και κάθε άλλο παρά εύκολο είναι κάτι τέτοιο, αφού πρέπει κανείς να βρούμε κάθε τόσο μέσα στα νερά, κόντρα στο ρεύμα του ποταμού μάλιστα. Κι ακόμα, όταν βαδίζει στην όχθη, να χοροπηδάει από βράχο σε βράχο προσπαθώντας να βρει σε κάθε του βήμα το κατάλληλο πάτημα, κρατώντας παράλληλα την ισορροπία του. Σε μια στροφή του ποταμού, στην "κατοικημένη" ζώνη (όχι μακριά απ το χωριό δηλαδή), ένας ντόπιος ψάρευε με το καλάμι του πέστροφες. Τον ρωτήσαμε για τον προορισμό μας και μας απάντησε πως καλύτερα θα ήταν να ξεχάσουμε ότι θα καταφέρουμε να φτάσουμε μέχρι να βραδιάσει. Τσαλαβουτούσαμε για ώρες κι όπως συμβαί-

▼ **Ανηφορίζοντας προς το βουνό Φλέγκα στην περιοχή της Βάλια-Κάλντας. Πίσω μας, ανάμεσα στους τσουρουφλισμένους -από παλιά πυρκαγιά- κορμούς των πεύκων χάνεται το Αρκουδόρεμα, ο ένας από τους δύο βασικούς τροφοδότες του Αώου. Η ανάγκη για περισσότερο ρεύμα, οδήγησαν τη ΔΕΗ σε εκπόνηση σχεδίων για ολοκληρωτική εκμετάλλευση των νερών της περιοχής και την ίδια στιγμή, τους κατοίκους της ξεχασμένης Βοβούσας, σε εξέγερση. Προς το παρόν τα σχέδια για φράγμα στα όρια του Εθνικού Δρυμού μπήκαν στα συρτάρια και τα πνεύματα ηρέμησαν.**

▲ Φτάνοντας στη Λίμνη Φλέγκα. Η ανακήρυξη της περιοχής σε Εθνικό Δρυμό στη δεκαετία του '60 σήμανε και την σταδιακή αποχώρηση των αμέτρητων κοπαδιών με τα χιλιάδες πρόβατα που τριγύριζαν στα απέραντα βοσκοτόπια της αλπικής ζώνης. Ωστόσο, η αποχώρηση αυτή δεν εκπλήρωσε και τους κύριους σκοπούς της. Αν εξαιρέσουμε την παράνομη υλοτομία που μπορεί να ελεγχθεί, το παράνομο κυνήγι οργιάζει, ειδικά σε "θηράματα-τρόπαια", όπως η αρκούδα και το αγριοκάτσικο.

νει πάντα, μετά από κάποια στιγμή λειτουργούσαμε μηχανικά, σαν ρομπότ που πρέπει να κινηθούν ό,τι εμπόδιο και να βρουν μπροστά τους. Κι ενώ στην αρχή το νερό μας έφτανε το

πολύ μέχρι τη μέση, αργότερα ήρθαν τα δύσκολα. Οι όχθες του ήταν αδιάβατες από γκρεμούς και ο μόνος δρόμος ήταν το νερό, που σ εκείνα τα σημεία -και για απόσταση 20

έως 30 μέτρα- ήταν άπατα. Πέσαμε κολυμπώντας και σπρώχνοντας τα σακιδιά μας, που επέπλεαν σαν σωσίβια. Αυτό επαναλήφθηκε 3-4 φορές, μέχρι να ξεπεράσουμε το δυσκολότερο κομμάτι. Στο πέρασμά μας απ αυτή την εκπληκτική χαράδρα, είδαμε καταρράχτες και πολλούς εντυπωσιακούς γεωλογικούς σχηματισμούς στις πλαγιές του βουνού. Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό πάντως της χαράδρας του Αώου είναι η απομόνωσή της κι αυτή η αίσθηση είναι που κάνει το πέρασμά της ακόμα πιο συναρπαστικό. Αποκαωμένοι από την 9ωρη τελικά πορεία

μας, στην κοίτη περνούσαμε το χαρακτηριστικό τοξωτό πέτρινο γεφύρι της **Βοβούσας**, λίγο πριν σκοτεινιάσει. Φαντάζομαι ότι από τις όχι πολλές διασχίσεις της χαράδρας του Αώου που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα, η δική μας ήταν μάλλον και η γρηγορότερη. Είχαμε εξαντληθεί και πεινούσαμε αφάνταστα -όλη η μέρα είχε κυλήσει με λίγες σοκολάτες και ένα σάντουιτς που μας είχε περισέψει απ την προηγούμενη. Το βράδυ όταν συγκεντρωθήκαμε γύρω απ το τραπέζι για να αναλύσουμε το σχέδιο της επόμενης μέρας, ένιωθα ότι θα καταρρεύσω. Ευτυχώς, σύμφωνα με το πρόγραμμα, η επόμενη μέρα θα μου επέτρεπε να ζήσω, αν και με δυσκολία απ' ό,τι ένιωθα.

Η **Βάλια Κάλντα** είναι ένας κύριος προορισμός για όλους τους φυσιολάτρες και όχι άδικα. Συνδυάζει μια σειρά από μοναδικά χαρακτηριστικά και αυτός είναι ο λόγος που η "Ζεστή Κοιλιάδα" - όπως είναι η μετάφραση από τα βλάχικα - έχει ανακηρυχθεί εθνικός δρυμός. Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά της απομονώνουν την περιοχή που περικλείεται από ψηλές κορυφές, οι οποίες δημιουργούν ένα ξεχωριστό κόσμο γλωρίδας και πανίδας. Στα σχέδια που είχαμε φτιάξει πριν την αποστολή μας, είχαμε συμπεριλάβει τη Βάλια Κάλντα στη διαδρομή μας, θεωρώντας την ως ιδιαίτερα σημαντική. Η προοπέλαση στην περιοχή διευκολύνεται από το διεθνές μονοπάτι E6 που διατρέχει την περιοχή κατά μήκος του **Αρκουδορέματος**, του βασικού παραπόταμου του Αώου, που κυλά στο βάθος της Ζεστής Κοιλιάδας.

Γρήγορα βρεθήκαμε με τον Νίκο να τρέχουμε στο υπέροχο μονοπάτι της περιοχής, κάτω απ' τον πρωινό ήλιο που έστειλε τις ακτίνες του ανάμεσα απ' την πυκνή βλάστηση. Η κούραση ήταν εμφανής, στους ανήφορους δεν μπορούσα να τρέξω πια. Άρχισα να προβληματίζομαι αν θα τα κατάφερα να τελειώσω αυτή την προσπάθεια που έμοιαζε υπερβολική, μέχρι εκεί τουλάχιστον. Προσπεράσαμε ίχνη αρκούδας για μια ακόμα φορά και συνεχίσαμε απ τις παρυφές μιας τεράστιας καμένης έκτασης, που με τα χρόνια η ίδια η φύση άρχισε να επουλώνει τις πληγές της.

Στο τέλος της ανάβασης και λίγο πριν την κορυφή **Φλέγκα** συναντήσαμε μια ακόμα μικρή αλπική λίμνη, γνωστή σε όσους γυρίζουν

▲ Η λίμνη στο βάθος είναι η Τεχνητή Λίμνη Πηγών Αώου. Τα απέραντα λιβάδια που βρίσκονται στη βόρεια πλευρά του εθνικού δρόμου Τρικάλων-Ιωαννίνων, λίγο πιο πάνω απ το Μέτσοβο, κατακλύστηκαν στη δεκαετία του '80 από τα νερά των μικρών ρυακιών που σχηματίζουν το ένα από τα δύο κύρια σκέλη του Αώου. Η στάθμη της λίμνης βαίνει μειούμενη συνεχώς τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας παρατεταμένης ανομβρίας και η κατακράτηση της ροής του Αώου για την εξυπηρέτηση των αναγκών του εργοστασίου ηλεκτρικής ενέργειας, έχει οδηγήσει σε υποβάθμιση του οικοσυστήματος του ποταμού.

τα ελληνικά βουνά. Παλιότερα στις όχθες της αλλά και σε όλες τις πλαγιές του βουνού οι βλάχοι κτηνοτρόφοι έβουσκαν χιλιάδες πρόβατα δίνοντας ένα άλλο χαρακτήρα στην περιοχή. Όμως η Βάλια Κάλντα έγινε Δρυμός και τώρα πια προσφέρεται μόνο για τη ψυχαγωγία των ανθρώπων της πόλης. Ένας ακόμα Γολγοθάς τελείωσε στην κορυφή της Φλέγκας. Μπροστά μας τώρα είχαμε την κατάβαση στη "Λίμνη των Πηγών Αώου" μια από τις πολλές λίμνες που κατασκευάστηκαν στην Πίνδο τα τελευταία χρόνια, προκειμένου να αξιοποιηθεί η δύναμη των άφθονων νερών της για ενεργειακούς σκοπούς. Ήταν απόγευμα όταν φτάσαμε στις όχθες της και εκεί μας περίμενε η υποστήριξη μας. Κατεβάσαμε

τα ποδήλατα και φύγαμε μετά από δυο μπουκιές φαΐ, για να αντέξουμε μέχρι το βράδυ. Μπήκαμε για λίγο στον εθνικό δρόμο στην Κατάρα κι αφού διασταυρωθήκαμε με αρκετές νταλίκες και Ι.Χ., τον αφήσαμε και περάσαμε μέσα από χωματόδρομους προς το βουνό Περιστέρι, ένα μεγάλο συγκρότημα που κυριαρχεί στα όρια Θεσσαλίας και Ηπείρου. Ενώ ήδη βρισκόμασταν στους ανήφορους προς το χωριό Χαλίκι, μας πλησίασε το αυτοκίνητό μας και μας έκανε σινιάλο να σταματήσουμε. Το ρεζερβουάρ είχε αδειάσει κι οι φίλοι μας έπρεπε να επιστρέψουν οπωσδήποτε στο κοντινό Μέτσοβο για να γεμίσουν βενζίνη. Συνεχίσαμε να ποδηλατούμε μόνοι

μέσα σ' ένα εκπληκτικό δάσος έλατου. Γνωρίζαμε τη διαδρομή αυτή, μας ήταν γνωστή από έναν αγώνα περιπέτειας που είχαμε συμμετάσχει στο παρελθόν. Κάναμε τους υπολογισμούς: θα μας έβρισκε η νύχτα πριν να φτάσουμε στον προορισμό μας. Ήμασταν όμως βέβαιοι ότι το αυτοκίνητο θα επιστρέψει σύντομα για να μας φωτίζει το δρόμο στο τελευταίο τμήμα, όταν πια θα ήταν σκοτάδι. Όμως η ώρα περνούσε και δεν φαινόταν κανείς. Λίγο πριν χάσουμε την οπτική επαφή με την περιοχή του **Μετσόβου** και λίγο πριν τα υπέροχα πορτοκαλιά χρώματα σβήσουν εντελώς στη δύση, επικοινωνήσαμε με το αυτοκίνητο. Δυστυχώς ήταν ακόμα μακριά και θα αργούσαν να μας φτάσουν. Με τους φακούς στα κεφάλια μας και με φόβο θεού, πήραμε τους κατήφορους. Με δυσκολία οι φακοί μας φώτιζαν περισσότερα από λίγα τετραγωνικά μέτρα μπροστά απ τα ποδήλατα.

Περίπου στις 10.30 φτάσαμε στο Χαλίκι και φυσικά οδεύσαμε κατευθείαν στην πλατεία για το γεύμα της ημέρας στις ταβέρνες του χωριού. Μία ώρα αργότερα εμφανίστηκε και το αυτοκίνητο.

Το Χαλίκι, ένα παραδοσιακό χωριό τέλεια εναρμονισμένο με το σκληρό πετρωτό τοπίο που το περιβάλλει, βρίσκεται χτισμένο στην αγκαλιά του Περιστεριού και είναι το πρώτο κατοικημένο μέρος που συναντά ο μυθικός και πολύπαθος **Αχελώος ή Ασπροπόταμος**, όπως αποκαλείται στην περιοχή της Πίνδου, ο οποίος ξεκινά από εδώ την περιπετειώδη διαδρομή του προς το Ιόνιο Πέλαγος. Σιγά-σιγά οι προσπάθειες του κράτους να αποκαταστήσει ένα αξιόπιστο οδικό δίκτυο έφεραν την ασφάλτο μέχρι το απομονωμένο Χαλίκι. Ωστόσο, λίγο επηρέασε αυτό τις προθέσεις των ανθρώπων της περιοχής, οι οποίοι δεν σκοπεύουν να επιστρέψουν μόνιμα, παρ

▼ **Με φουσκωτό καγιάκ στον Ασπροπόταμο (Αχελώο). Αναμφισβήτητη η πιο απολαυστική φάση της 9ήμερης πορείας από το Γράμμο στους Δελφούς. Δροσιά, συναρπαστική κίνηση στα "δύσκολα", χαμηλοί σφυγμοί και λίγη αδρεναλίνη για ποικιλία. Η πεμπουσία της διασκέδασης. Ζήτω οι καταβάσεις στα ποτάμια!!!**

μόνο τα καλοκαίρια για παραθερισμό.

Η 4η μέρα μας θα ήταν και η μοναδική που χρησιμοποιήσαμε το φουσκωτό μας καγιάκ. Τα νερά του ποταμού ήταν αρκετά ακόμα για να το κατέβουμε για μια απόσταση 16 χιλιομέτρων, μέχρι την τεχνητή λίμνη στο χωριό **Μεσοχώρα**. Ήταν ένα ευχάριστο, ξεκούραστο και κυρίως δροσερό διάλειμμα στη μέχρι εκείνη τη στιγμή κοπιώδη πορεία μας. Η συναρπαστική εμπειρία του να αναπηδά κανείς με ένα φουσκωτό σκάφος πάνω στα αφρισμένα νερά ενός ποταμού, εξηγεί και τη διάδοση που έχει το rafting στη χώρα μας, η οποία βέβαια δεν φημιζεται ιδιαίτερα και για προτίμηση σε αθλητικές δραστηριότητες που απαιτούν κόπο και ιδρώτα. Ίσως να μην είναι η έλλειψη αθλητικής παιδείας των Ελλήνων όπως είχα παλιότερα την εντύπωση, αλλά η

αίσθηση του μέτρου που έχουν οι λαοί της Μεσογείου, μια και τα αθλήματα αντοχής δείχνουν να ξεφεύγουν προς το υπέρμετρο.

Μέχρι την **Αργιθέα** της ορεινής Καρδίτσας μεσολάβησε μια ποδηλατική διαδρομή 25 χιλ. και μια πεζοπορική 12, κατά μήκος ενός βουνού με την προόδηλη ονομασία σχετικά με την εμφάνισή του. Ο **Αχλαδιάς** είναι ένα γυμνό βουνό, που δίνει την εντύπωση ενός αρκετά ομαλού όγκου. Προσφέρει όμως καταπληκτική θέα σε όλες τις κατευθύνσεις και όπως ήταν διαμορφωμένο το πρόγραμμα της δικής μας πορείας, απολαύσαμε ένα ακόμα μαγικό ηλιοβασίλεμα από την κορυφογραμμή του. Η νύχτα μας βρήκε να ψάχνουμε το χαμένο μονοπάτι ανάμεσα σε πυκνό δάσος έλατου, στις απότομες πλαγιές πάνω απ την Αργιθέα. Χάρη στην εμπειρία μας αλλά και χρησιμο-

▼ **Κάπου στον Αχλαδιά, στο δρόμο που οδηγεί στα χωριά της Αργιθέας. Και λίγη κοινωνικότητα (για αμφότερες τις πλευρές). Απ τη μια εμείς είχαμε βάλει το κεφάλι κάτω, κοιτώντας τα χρονόμετρα και τους χάρτες και πηγαίναμε να προλάβουμε να βγούμε πρώτοι στον αγώνα με το χρόνο. Απ την άλλη ο συμπαθέστατος κτηνοτρόφος, έχει την ανάγκη να μιλήσει κάποια στιγμή με έναν άνθρωπο, σαλαγώντας όλη μέρα τα πρόβατά του και φωνάζοντας στα σκυλιά.**

▲ Στον "κτηνοτροφικό" δρόμο που οδηγεί στον οικισμό του Πετροχωριού, κάπου στις πλαγιές της Καράβας, στα βόρεια Άγραφα. Προσπαθούμε να εντοπίσουμε τη διαδρομή που μας είχε οδηγήσει νωρίτερα εδώ πάνω πεζοπορικά, από το χωριό της Αργιθέας. Το τοπίο τριγύρω γυμνό με την πέτρα να περισσεύει. Η λεγόμενη "αλπική ζώνη" στην οποία επικρατούν χαρακτηριστικά όπως εδώ, είναι η φυσιολογική μορφολογική δομή της βλάστησης στα μεγαλύτερα υψόμετρα. Στην Ελλάδα, η αλπική ζώνη ξεκινά από τα 1300 μέτρα, ανάλογα και με την περίπτωση.

ποιώντας αρκετή φαντασία, καταφέραμε να το βρούμε κι έτσι γύρω στις 11 το βράδυ μπήκαμε στο χωριό.

Οι παλιοί μας φίλοι, ο Ηλίας και η Νίκη, μια απ τις μικρές ελπίδες του χωριού τους, μάθαμε ότι έφυγαν από εκεί πριν ένα χρόνο, μόλις απέκτησαν το πρώτο τους παιδί. Για ποια ελπίδα λοιπόν μπορούμε να μιλάμε; Παρόλα αυτά το πρωί της επομένης, ατέλειωτες φάλαγγες από φορτηγά ανηφόριζαν προς την ενδοχώρα για να δουλέψουν στα έργα επέκτασης της ασφάλτου στα ακόμα πιο απομακρυσμένα χωριά των Θεσσαλικών Αγράφων.

Μετά από 4 ημέρες ένιωθα πια ολοκληρωτικά κουρασμένος. Όμως όπως ξέρω κι απ το παρελθόν, η κούραση είναι σαν τα χαρτιά που χρησιμοποιούμε για πρόχειρα σχέδια: μόλις μοντζουρώσουμε ένα, το τσαλακώνουμε το πετάμε στο καλάθι κι έχουμε μπροστά μας το επόμενο, ένα ολοκάθαρο χαρτί, έτοιμο για γράψιμο. Έτσι περίπου συμβαίνει και με τις ανθρώπινες δυνάμεις, η επόμενη μέρα είναι μια καινούργια μέρα και το σώμα έχει ξεχάσει την καταπόνηση της προηγούμενης. Εμείς όμως, μια και το πρόγραμμα είχε τηρηθεί απαρέγκλιτα μέχρι τώρα και καθώς βρισκό-

▲ **Λίγο πριν από το χαρακτηριστικό "U" του τετραπλού συγκροτήματος των κορυφών του Ντελιδήμι (2163μ) στα βόρεια Άγραφα. Οι μεγάλες κτηνοτροφικές οικογένειες των Αγράφων "χάρισαν" τις ονομασίες τους στις κορυφές αυτού του συγκροτήματος. Χαρακτηριστική είναι η παράδοση που αναφέρει ότι στα χρόνια της τουρκοκρατίας, το γάλα κατέβαινε στο κοντινό Τροβάτο μέσα από θαμμένους αγωγούς, για να μην το παίρνουν οι Τούρκοι: "στου Ντεληδήμου το μαντρί ούτε γάλα ούτε τυρί".** ΦΩΤ: Δ. ΚΟΡΔΕΛΑΣ

μασαν στη μέση της προσπάθειας, αποφασίσαμε να ελαφρύνουμε την 5η μέρα για να μαζέψουμε δυνάμεις για το υπόλοιπο μισό. Μεσημέρι σχεδόν, αφήσαμε την Αργιθέα με νότια κατεύθυνση προς την **Καράβα**, την ψηλότερη κορυφή των **Αγράφων**, όπου ο θρύλος ήθελε να δένουν στις πλαγιές του τα καράβια στα αρχαία χρόνια. Η Καράβα πήρε κι αυτή το όνομά της απ τη μορφή που παρουσιάζει όταν τη βλέπει κάποιος από μακριά και πάντα με αρκετή βοήθεια απ τη φαντασία του, κάτι που μάλλον λείπει απ την εποχή μας, γιατί διαπίστωσα ότι αρκετές φορές στο παρελθόν προβληματίστηκα γι' αυτό

το σχήμα. Αφού προσπεράσαμε μικρούς κτηνοτροφικούς οικισμούς στα ψηλά του βουνού, βρεθήκαμε στο **Λεοντίτο**, ένα μικρό χωριό που το γνωρίζω εδώ και σχεδόν 20 χρόνια. Αυτή τη φορά η πλατεία του μου φάνηκε πιο άδεια, τα σπίτια του πιο ρημαγμένα και το ίδιο το χωριό πιο έρημο. Όμως ο παπάς του χωριού ήταν εκεί. Μια ιδιόμορφη ζωντανή φυσιογνωμία, που παραμένει η ίδια σε πείσμα του χρόνου που κυλά. Ήταν εκεί στην ταβέρνα του, πρόθυμος να ρίξει παιδιά από ζυγούρι στα κάρβουνα και να τηγανίσει πολλές πατάτες για να γεμίσουμε υδατάνθρακες τα "ρεξερβουά" μας. Στα άδεια

τραπέζια της πλατείας, εμείς οι τέσσερις και δυο Αλβανοί μαστόροι που απολάμβαναν τον απογευματινό τους καφέ κι ένα τσιγάρο. Το **Ντελιδήμι** ξεπρόβαλε με την αλπική του σιλουέτα ανάμεσα απ τις φυλλωσιές του γερο-πλάτανου, που όπως συνηθίζεται κανένας δεν ξέρει πόσο γέρος είναι. Ίσως να ήξεραν εκείνοι οι προεστοί που κρέμαγαν συστηματικά οι Τούρκοι στα χρόνια τα παλιά αλλά κι εκείνα πέρασαν στο θρύλο.

Η καλύτερη κατασκήνωση είναι εκείνη που σε γεμίζει με ένα συναίσθημα ανάτασης, ότι βρίσκεσαι όσο πιο κοντά γίνεται στην απόλυτη και ακραία εκδοχή της φύσης. Τα αντίσκηνά μας στα ριζά της τετραάδυμης κορυφής του Ντελιδημιού, μας έφεραν ακόμα πιο κοντά στην έννοια του απόλυτου βουνού. Όμως το επόμενο πρωί, με τον καιρό να έχει αλλάξει προσγειώθηκα κάπως. Βαριά συννεφιά

και αέρας μου έκοψαν αρκετά τη διάθεση για ρομαντισμούς. Στα γρήγορα συμμαζέψαμε την κατασκήνωση και πήραμε ο καθένας το δρόμο του: η υποστήριξη τον απίστευτα κακό χωματόδρομο προς τα πίσω κι εμείς θα πεζοπορούσαμε στην αχάραχη διαδρομή προς το **Ασπρόρεμμα**. Θα συναντιόμασταν αρκετές ώρες αργότερα.

Περνώντας κάτω απ τις απότομες και σαθρές πλαγιές της κορυφής, δεν παρέλειψα να ξαναφέρω στο μυαλό μου τις μνήμες από μια επικίνδυνη ορειβατική περιπέτεια πριν από χρόνια, που ευτυχώς είχε λήξει αίσια. Το τοπίο ήταν απόλυτα ίδιο - σαν να είχαν όλα συμβεί πριν από 5 λεπτά - θυμίζοντάς μου ότι μόνο ο άνθρωπος και τα κατασκευάσματά του φθείρονται δραματικά γρήγορα σε σχέση με την "αθανασία" της φύσης.

Το Ασπρόρεμμα είναι από τις πιο χαρακτηρι-

▼ **Κατασκήνωση στο Ντελιδήμι.** Σε αρκετές περιπτώσεις η διανυκτέρευση έγινε στο ύπαιθρο, προκειμένου να κρατηθεί σε μια σειρά το πρόγραμμα της πορείας μας. Οι ξενώνες προσφέρουν ανέσεις αλλά η μαγεία της διανυκτέρευσης σε αντίσκηνο κάτω απ τα αστέρια σε αποζημιώνει για οποιαδήποτε έλλειψη.

▲ Το φαράγγι του Ασπρορέμματος, είναι ένας εντυπωσιακός γεωλογικός σχηματισμός των Αγράφων, που για την ώρα παραμένει σχεδόν άγνωστος στον πολύ κόσμο. Το παλιό μονοπάτι οδηγούσε από τα Επινιανά στην καρδιά του Ασπρορέμματος, όπου μερικές δεκάδες οικογένειες ζούσαν με την κτηνοτροφία. Σήμερα το καταπληκτικό χτιστό μονοπάτι -έργο τέχνης- έχει αφαιρεθεί στην τύχη του και σε αρκετά σημεία έχει γκρεμιστεί καθιστώντας επικίνδυνη και τη διάβαση.

στικές περιπτώσεις περιοχών με τραχιά ζωή, τόσο τραχιά, που οι λίγοι κάτοικοί του έφυγαν βιαστικά αφήνοντας πολλά απ τα αντικείμενα της καθημερινής τους ζωής στα σπίτια τους, που αφήθηκαν να ρημάξουν κι έμειναν παραπλανητικά όρθια και φρέσκα χάρη στην άσπρη πέτρα τους. Πεομένες στέγες, έρημες αυλές "...κι όλο τριγύρω ανηφόρι στα βουνά" όπως γράφει κι ο ποιητής. Πουθενά ήχος από κουδουνάκια ή σκυλιά. Μόνο το Ασπρόρεμμα κυλά ορμητικό στο βάθος της χαράδρας και στέλνει τον απόηχό του. Στα χρόνια του '50 ένας δάσκαλος πληρωνόταν απ τις οικογένειες της περιοχής για να έρχεται να κάνει το καλοκαίρι μάθημα στα παιδάκια τους, που δεν είχαν πού να πάνε για να μάθουν γράμματα. Από τότε πέρασε μισός αιώνας και

δεν έμεινε τίποτα, μόνο οι αναμνήσεις αυτών που γέρασαν. Η ιστορία αυτή δεν θα γραφτεί πουθενά.

Μπερδευτήγαμε, χάνοντας το δρόμο μας μέσα σε μονοπάτια που οδηγούσαν σε αδιέξοδα και βάτους στις παρυφές του δάσους. Συναντήσαμε στο τέλος και τους μοναδικούς κατοίκους της περιοχής, γνωστούς μας από παλιά, όταν είχαμε ξαναπεράσει απ τα μέρη. Ζουν αρκετά χρόνια εδώ, κι ας μεγάλωσαν τα περισσότερα παιδιά κι έφυγαν, κι ας πέθανε ο πατέρας της οικογένειας πριν λίγα χρόνια. Μια ακόμα μάνα περιμένε τα περιπλανώμενα παιδιά της να τους προσφέρει γλυκό, καφέ και κρύο νερό. Συνεχίσαμε και αφού μπλέξαμε μέσα στο ποτάμι για να κόψουμε δρόμο, περάσαμε το

εντυπωσιακό φαράγγι που σχηματίζει το ποτάμι, πάνω από ένα εκπληκτικό μονοπάτι, σκαμμένο στο βράχο του φαραγγιού. Κάποιοι άνθρωποι έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους κι άφησαν ένα μνημείο λαϊκής αρχιτεκτονικής σε μας τους σύγχρονους. Μετά από 7 ολόκληρες ώρες βγήκαμε από τη χαράδρα φτάνοντας στο χωριό **Επινιανά**. Η ζέση του μεσημεριού ήταν αφόρητη και δεν υπήρχε ούτε ένα σύννεφο για ελπίδα. Χωρίς να χάνουμε χρόνο, ανεβήκαμε στα ποδήλατα και ξεκινήσαμε για να κατέβουμε στην κοίτη του **Αγραφιώτη**. Η ιστορία μας ήταν μια ιστορία γραμμένη σε κλίσεις, η ευθεία ήταν το παράξενο, αυτό που θα στοιχηματίζαμε ότι δεν πρόκειται να μας συμβεί.

Από τα 500 μέτρα υψόμετρο μέχρι τα 1600, μεσολαβούσαν 1100 ολόκληρα μέτρα ανήφορου και 20 χιλιόμετρα χωματόδρομου. Κι αυτά έπρεπε να βγουν σε ένα απόγευμα. Φυσικά, τα επόμενα 25 κατηφορικά που θα έκλειναν τη μέρα, δεν θεωρούνταν ως υπολογίσιμη απόσταση, απλά ήταν το επιδόρητο. Τώρα πια αυτό που κάναμε μου έμοιαζε με

αγώνα. Έπρεπε να αντέξω ως το τέλος. Αυτό εξάλλου είναι και το νόημα ενός αγώνα, να αντέξει κανείς το φορτίο της έντασης και την επιθυμία να εγκαταλείψει.

Στον **Ταυρωπό** ποταμό φτάσαμε όταν πια χρειαζόνταν φώτα. Το αυτοκίνητο πέρασε από την απέναντι πλευρά της κοίτης με χαρακτηριστική άνεση, τη στιγμή που εγώ σκεφτόμουν βλέποντάς το, ότι μάλλον θα έχουμε περιπέτειες. Διαλέξαμε ένα μέρος δίπλα στην όχθη για κατασκήνωση, αλλά η πανίδα της περιοχής τα έβαλε μαζί μας: κοινωνικά αγριογούρουνα εκτροφείου και μια μικρή "παρέα" από μια οχιά κι ένα σκορπιό μας έκαναν να το ξανασκεφτούμε και να διαπιστώσουμε ότι θέλαμε κάτι πιο "ανθρώπινο", όπως ένα χωριό ας πούμε. Τώρα μαζέψαμε μέχρι και τα ποδήλατα και μπήκαμε άπαντες στη θαλπωρή του Freeland. Είχα 5 μέρες να μπω σε αυτοκίνητο και δεν άντεξα ούτε για 5 λεπτά, κοιμήθηκα όπως καθόμουν. Λίγα χιλιόμετρα με το αυτοκίνητο μας οδήγησαν στο χωριό **Νεράιδα**, όπου φάντασμα του εαυτού μου (ήταν και μεσάνυχτα πια) βοήθησα όσο μπο-

▼ **Απομεσήμερο στις ανηφόρες μετά το χωριό Άγραφα. Στο βάθος οι σιλουέτες από το συγκρότημα των ανατολικών Αγράφων.**

▲ Στις τελευταίες στροφές πριν από το Καταφύγιο της Οξιάς στη Ρούμελη, με θέα τα Βαρδούσια στο βάθος. Η 7η μέρα ήταν και η μοναδική που είχε μόνο ποδηλασία.

ρούσα να στηθούν οι σκηνές στη αυλή της εκκλησίας, πριν τρυπώσω μέσα ξερός.

Το επόμενο πρωί θα πρέπει να ήμουν εκτός τόπου και χρόνου από την κούραση. Στο εντελώς αντι-τουριστικό καφεενεδάκι (φτιαγμένο μόνο για ντόπιους) τσιμπολογούσα με το ζόρι κάτι απ αυτά που υπήρχαν διαθέσιμα. Απ ότι έβλεπα και στα μάτια των υπολοίπων τριών, μάλλον κι εκείνοι βρισκόταν σε παρόμοια κατάσταση. Όμως η φωνή του εκφωνητή απ την απέναντι τηλεόραση μας έστειλε άλλα πρωινά μηνύματα: ένα κρίσιμο παιχνίδι ποδοσφαίρου για το Μουντιάλ διαδραματιζόταν στη μακρινή Κορέα, όπου είχε κιάλας βραδιάσει. Αγχώθηκα στη ιδέα ότι πριν ακόμα ξεκινήσουμε τη μέρα μας κάπου χρειάζονται φώτα για να δουν. Ξεκινήσαμε με ένα σπουδαίο προορισμό αλλά χωρίς ιδιαίτερα σωματικά αποθέματα - εγώ τουλάχιστον. Αν τα κατάφερα, η αντα-

μοιβή μου θα ήταν το πλουσιότερο γεύμα και η πιο σπουδαία (όπως ευτυχώς αποδείχτηκε) φιλοξενία στις μέχρι τώρα διανυκτερεύσεις μας.

Ποδηλατήσαμε για πολλά χιλιόμετρα σε πραγματικούς δρόμους για αυτοκίνητα - δηλαδή σε ασφαλτόδρομους- και περάσαμε από αρκετά συμπαθητικά χωριά της Ευρυτανίας. Στα **Φουρνά** σταθήκαμε κι απολαύσαμε ένα παγωτό στην πλατεία. Οι συχνές στάσεις ήταν ό,τι καλύτερο φάρμακο για να ξαναβρούμε τις χαμένες μας δυνάμεις. Τα λευκά χαρτιά μου τελείωναν, έπρεπε να “ξαναγράψω” στα χρησιμοποιημένα. Αργά το μεσημέρι διασταυρωθήκαμε με τον εθνικό δρόμο στις **Ράχες του Τυμφρηστού**. Μέχρι εκεί είχαμε και την ευκαιρία να νιώσουμε και το σχετικό ίλιγγο της ταχύτητας - όσο μπορεί να προσφέρει ένα ποδήλατο με τα 70 χλμ / ώρα - σε μεγάλες ασφάλινες κατηφόρες στις

πλαγιές του **Βελουχιού**.

Αφού χαρήκαμε αρκετά όμορφα χιλιόμετρα σε ομαλούς χωματόδρομους που οδηγούσαν στο Γαρδίκι της Φθιώτιδας, ήρθε η ώρα να ανηφορήσουμε τα 20 τελευταία χιλιόμετρα μέχρι το καταφύγιο της **Γραμμένης Οξιάς**. Την ανάβαση αυτή θα τη θυμάμαι για καιρό, μια και το οδόστρωμα ήταν από τα χειρότερα που έχω περάσει. Το ποταμίσιο χοντρό βότσαλο που ήταν στρωμένο πάνω στο δρόμο, για να μη λασπώνει στις βροχές, αποδείχτηκε το πιο φρικτό μας βασανιστήριο. Τα ποδήλατά υπέφεραν χοροπηδώντας σαν τρελά, το ίδιο και τα χέρια μας στην προσπάθεια να συγκρατήσουν και να χειριστούν το τιμόνι. Ήθελα να τα παρατήσω και ν' αρχίσω να κλωτσάω το δρόμο από αγανάχτηση. Αποδίδωξα στο τέλος τις ανόητες σκέψεις κι έσφιξα τα δόντια για να τελειώσει το μαρτύριό μου όσο γίνεται πιο σύντομα.

Τα κοντέρ στα ποδήλατά μας έγγραφαν το 102ο χιλιόμετρο όταν φτάσαμε στο καταφύγιο και στη λύτρωση. Όταν μπήκα μέσα έτριβα τα μάτια μου: καθαρά άσπρα σεντόνια, μαξιλάρια κι ένα υπέροχο σαλόνι με τζάκι και καταπληκτική θέα στα απέναντι βουνά. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, μας περίμενε ζεστό νερό για να πλυθούμε και στην ψησιέρα ετοιμάζονταν μπιριζόλες και φυσικά σαλάτες, σπιτική πίτα και άφθονη μπύρα και σιροπιαστά γλυκά και... Ζούσα σ' ένα όνειρο. Ήταν το "σοκολατόσπιτο" του μικρού Λάζαρου και του μικρού Νίκου, που χάθηκαν στο δάσος. Οι άνθρωποι έχουμε την εντύπωση ότι η σωτηρία μας έρχεται στο παραπέντε, τη στιγμή που δε θα αντέξουμε ούτε τόσο δευτερόλεπτα. Κάπως έτσι ένιωσα όταν βρήκα αυτό το θεότατο πράγμα εκείνο το απόγευμα. Μέχρι που αν υπήρχε κανένα εκκλησάκι εκεί κοντά, θα άναβα κερί.

▼ **Ο εξοπλισμός έτοιμος να φορτωθεί στο Freelander, μπροστά από το καταφύγιο της Οξιάς ενώ εμείς ήδη είμαστε στο βουνό, την 8η μέρα. Ο άχαρος ρόλος της υποστήριξης είναι να βάζει καθημερινά σε τάξη το χάος που βασιλεύει μετά από μια διανυκτέρευση. Το καταπληκτικό καταφύγιο της Οξιάς βρίσκεται σε υψόμετρο 1720 μ., στο ομώνυμο βουνό.**

▲ Η κλασική ανάβαση στην κορυφή του Κόρακας στα Βαρδούσια απ' τα Σκόρδα Πιτιμάλικου. Ατέλειωτες σάρες με χοντρή πέτρα απλώνονται μέχρι κάτω χαμηλά, ασπρίζοντας την πλαγιά. Στο τέλος του απότομου κατήφορου, ένας κτηνοτροφικός δρόμος φιδογυρίζει δίπλα από τα δύο καταφύγια σε υψόμετρο 1900 μέτρα. Η διαδρομή που ακολουθούμε είναι σηματοδοτημένη και σε μεγάλο βαθμό ασφαλής για έναν πρωτόπειρο πεζοπόρο.

Τα ωραία πράγματα και οι ωραίες σκέψεις διαρκούν πάντα λίγο, είχε γράψει κάποτε ένας αγαπημένος μου συγγραφέας. Κι όταν έρχεται η ώρα του αποχωρισμού, τότε ξεχνάς τα περί σωτηρίας και αναθεματίζεις την τύχη σου που πρέπει να φύγεις.

Τα πόδια μου πονούσαν το επόμενο πρωί - όπως κάθε πρωί- μα δεν μπορούσα να κάνω κι αλλιώς. Έναν ζεστό καφέ στα γρήγορα, ζεστά ρούχα γιατί ο αέρας που φυσούσε εκεί στα 1700 μέτρα έριχνε αφτιά και γρήγορα στη δουλειά. Κατεύθυνση ανατολική, χάρτης, πυξίδα, GPS. Προορισμός η **κοιλιάδα του Μόρνου**, μέχρι εκεί όμως μεσολαβεί το τείχος που ονομάζεται **Βαρδούσια**. Το τρέξιμο πάνω

στην κορυφογραμμή της Οξυάς μας πρόσφερε καταπληκτική θέα και μια δυναμική προπόνηση. Μάλλον όμως τρέχαμε για να προλάβουμε να φτάσουμε εκεί που έπρεπε μέχρι να βραδιάσει, παρά από διάθεση για ...πρωινή γυμναστική.

Τα **Βαρδούσια** όπως κάθε μεγάλο και απόκρημνο βουνό, είναι καλυμμένο από το θρύλο του παρελθόντος, τα χρόνια που οι άνθρωποι στέκονταν με δέος μπροστά στη θέα των απρόσιτων κορυφών του. Δράκος φύλαγε τις αμέτρητες πηγές που κυλούν τα αφρισμένα νερά τους στον Εύηνο και σύμφωνα με το θρύλο, που φόβιζε γενιές και γενιές μικρών παιδιών, κατασπάραζε όσους τολμού-

σαν να πάνε στο βουνό και να τις μετρήσουν. Οι εποχές όμως άλλαξαν και δυστυχώς οι δρόμοι κλείστηκαν σε κάποιες λαογραφικές μελέτες ενώ οι πηγές του βουνού μπήκαν σε μια μεγάλη σήραγγα για να ξεδιψάσουν ένα άλλο αχόρταγο τέρας, που ζει στην μεγάλη τοιμεντούπολη του σύγχρονου παραμυθιού.

Μας πήρε περισσότερες ώρες απ'όσο υπολογίζαμε (μόνιμο σύμπτωμα πια αυτό), μέχρι να φτάσουμε στην κορυφή του βουνού, τον **Κόρακα**, στα 2495 μέτρα. Σύμφωνα με τους πρόχειρους υπολογισμούς που κάναμε, θα έπρεπε να νυχτώσουμε για μια ακόμα φορά αν θέλαμε να τηρήσουμε πιστά το πρόγραμμά μας. Όμως αυτή τη φορά θα βρισκόμασταν εκτεθειμένοι σε μέρη χωρίς μονοπάτια και εντελώς άγνωστα σε μας. Γι'αυτό και προτιμήσαμε να κατηφορίσουμε απ'την πιο σύντομη διαδρομή στο πλησιέστερο χωριό. Η διαδρομή με την εύγλωττη ονομασία "ασανσέρ" μας κατέβασε σε λιγότερο από δύο ώρες στο ...ισόγειό της, στο χωριό **Μουσουνίτσα**, όπου περίμεναν οι γνωστές στοιχειώδεις ανέσεις, απαραίτητες για τους ταλαιπωρημένους αθλητές αγώνων περιπέτειας, εμάς δηλαδή. Με παρηγόρησε η σκέψη ότι η επόμενη μέρα ήταν και η τελευταία. Βέβαια, είναι προφανές ότι και άλλες τόσες μέρες να μας απόμεναν, θα τα καταφέραμε και πάλι να φτάσουμε μέχρι το τέλος. Τα όρια του ανθρώπου είναι άγνωστο που μπορεί να φτάνουν.

Το τέλος μιας διαδικασίας έχει πάντα έναν πανηγυρικό χαρακτήρα. Εμείς βέβαια δεν μπορούσαμε να το πούμε αυτό απ'το πρωί, αφού γνωρίζαμε ότι δεν θα τελειώσουμε πριν βραδιάσει. Έπρεπε να διαβούμε πεζοπορικά ολόκληρο το βουνό της **Γκιώνας** και να φτάσουμε στους **Δελφούς**, ποδηλατώντας μετά απ'αυτό για μια απόσταση 40 χιλιομέτρων. Για το πέρασμά μας απ'τη Γκιώνα, περπατήσαμε μέσα από δύο πολύ σημαντικές χαράδρες του βουνού: το **Λαζόρεμμα** και τη **Χαράδρα της Ρεκάς**.

Η Γκιώνα, το 5ο ψηλότερο ελληνικό βουνό, έχει υποβαθμιστεί σοβαρά τις τελευταίες δεκαετίες εξαιτίας της λειτουργίας ατέλειωτων λατομείων βωξίτη. Ωστόσο, χάρη στο απόκρημνο ανάγλυφό της, διατήρησε τη σπανιότητα της χλωρίδας και σε ένα βαθμό και της πανίδας της. Είναι χαρακτηριστικό ότι ολόκληρη η δυτική πλευρά του βουνού είναι

ένα απροσπέλαστο τείχος, στοιχείο που αξιοποιήθηκε από τους Έλληνες αναρριχητές, οι οποίοι στο παρελθόν έγραψαν ιστορία με τα κατορθώματά τους.

Το μεσημέρι μας βρήκε να κατηφορίζουμε τρέχοντας τη Χαράδρα της Ρεκάς, ένα εντυπωσιακό φαράγγι στην πραγματικότητα αλλά χωρίς καθόλου τρεχούμενα νερά. Το σύγχρονο μονοπάτι που ακολουθούν οι πεζοπόροι, κινείται πάνω στα ίχνη μιας εξαιρετικής κατασκευής, που φτιάχτηκε με πολλούς κόπους στην περίοδο του μεσοπολέμου, πριν από 70 περίπου χρόνια. Μαστόροι έχτισαν με πέτρα έναν καταπληκτικό μουλαρόδρομο για να εξυπηρετηθούν οι εμπορικές συναλλαγές της εποχής.

Ανοιξαμε όσο μπορούσαμε το ρυθμό μας για να φτάσουμε στην έξοδο του φαραγγιού, καθώς η δίψα μας γινόταν όλο και πιο αφόρητη. Η λύτρωση ήρθε με τον καλύτερο τρόπο (πάλι αυτή η ιστορία της σωτηρίας στο παραπέντε), όταν φτάνοντας στο τέλος της ξερής κοίτης του φαραγγιού βρήκαμε ένα χοντρό λάστιχο που κατέβαζε στη μέση του πουθενά, τα νερά μιας δροσερής πηγής, τα οποία κυλούσαν μέσα σ'ένα τρύπιο βαρέλι. Εκεί βρισκόταν και το τέρμα ενός χωματόδρομου και φυσικά το αυτοκίνητο μας περιμένε εκεί για το φινάλε της προσπάθειάς μας. Πέταξα μακριά τα σκονισμένα παπούτσια μου κι ακόμα μακρύτερα (με τελετουργικό τρόπο) τις ταλαιπωρημένες κάλτσες. Γι'αυτές είχε έρθει το τέρμα του "ταξιδιού", δεν θα ξαναγύριζαν πίσω. Έχωσα το κεφάλι μου μέσα στο βαρέλι και ξεχάστηκα προσπαθώντας να σβήσω τη ζέστη που μ'έκαιγε.

Το υπόλοιπο έμοιαζε με τυπική διαδικασία. Με τα ποδήλατα ρολάραμε ανάμεσα στους ατέλειωτους ελαιώνες της πεδιάδας της **Άμφισσας** και μετά ανηφορίσαμε το δρόμο για τους Δελφούς. Θέλαμε ο τεματισμός μας, πέρα απ'το γεωγραφικό και ιστορικό συμβολισμό του, να έχει και μια "ηρωική" κορύφωση. Και τι άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε, πέρα από ένα σπριντ διαρκείας, ακριβώς όπως γίνεται στον τεματισμό ενός μεγάλου ποδηλατικού αγώνα. Βάλαμε τα δυνατά μας και πραγματικά υπερβάλαμε φτάνοντας στα όρια. Κι όλα αυτά ενώ είχαμε φωτωμένη την κούραση των 9 συνεχόμενων ημερών.

▲ Κατηφορίζοντας τις πλαγιές της **Γκιώνας** την τελευταία ημέρα, ο ήλιος λούζει το συγκρότημα των Βαρδουσίων στα δυτικά. Οι δύο αυτοί "γίγαντες" της Ρούμελης, θεωρούνται από τα πλέον αξιόλογα ελληνικά βουνά στο χώρο της ορειβασίας. Η αγριάδα τους προσφέρει τον πολυπόθητο παράδεισο των ορειβατών, οι οποίοι από τη δεκαετία του 1920 ακόμα τα ανακάλυψαν και έγραψαν μερικές από τις πιο λαμπρές σελίδες της ελληνικής ορειβασίας.

Η θέα της πινακίδας που σηματοδοτούσε την είσοδο στο χωριό, σήμανε και το τέλος της προσπάθειάς μας. Περάσαμε με ρυθμό προπόνησης μέσα απ τον πολύβουο τουριστικό οικισμό και κατευθυνθήκαμε στον αρχαιολογικό χώρο, που φυσικά στις 9 η ώρα που εμείς φτάναμε, είχε κλείσει. Μας ήταν αρκετό όμως που βρισκόμασταν εκεί.

Τα είχαμε καταφέρει λοιπόν, έστω κι αν χρειάστηκε να αλλάξουμε κάποια στιγμή το πρόγραμμά μας, έστω κι αν μπήκαμε στο αυτοκίνητο για 5 χιλιόμετρα κάποια στιγμή. Αυτό δεν αλλοίωσε το τελικό αποτέλεσμα: 600 χιλιόμετρα πορείας (180 πεζοπορικά, 400 ποδηλατικά και 20 κωπηλατικά), 16.000 μέτρα θετικής υψομετρικής διαφοράς (σαν να

ανεβήκαμε πάνω από 5 φορές τον Όλυμπο) και 75 ώρες προσπάθειας σε 9 συνεχόμενες ημέρες.

Το πείραμα μάλλον πέτυχε. Κι οι "ασθενείς" επέζησαν και σκέφτονται πώς θα μπορούσε κάποτε μια τόσο μεγάλη προσπάθεια να πάρει τη σάρκα και τα οστά ενός αγώνα. Στο μεταξύ, η περιπέτεια του ανθρώπου και των ορίων του συνεχίζεται από τον καθένα από μας στο δικό του προσωπικό επίπεδο, όσο συνεχίζουμε την προσπάθεια να προετοιμαζόμαστε για άλλα αθλητικά εγχειρήματα.

Ο δικός μας αθλητισμός έχει μια άλλη δυναμική και μια διαφορετική κατεύθυνση: γυρίζει την πλάτη του και πηγαίνει ...πίσω, στη φύση.

